

Idiomi u hrvatskim i njemačkim novinskim tekstovima o koronavirusu

ANITA PAVIĆ PINTARIĆ

*Sveučilište u Zadru, Ul. Mihovila Pavlinovića 1,
HR 23000 Zadar, apintari@unizd.hr*

1.01 Izvirni znanstveni članek – 1.01 Original Scientific Article

Pandemija koronavirusa je leta 2020 povzročila številne spremembe v življenjskem slogu in vedenju ljudi. Nanjo so bile vezane tudi teme v časopisnih člankih v obdobju med marcem in junijem 2020 in prav na podlagi teh je bil oblikovan korpus za to raziskavo. Časopisni članki so se osredotočali na boj proti virusom, odzive na zaprtje, gospodarstvo po zaprtju in načine spopadanja s krizo v EU in svetu. Analiza temelji na teoriji konvencionalnega figurativnega jezika in je uporabljena z namenom raziskovanja, kako so omenjene teme v izbranem hrvaškem in nemškem korpusu predstavljene z idiomi oz. metaforičnimi izrazi. V izhodišču so bila postavljena raziskovalna vprašanja o tem, pri katerih s koronavirusom povezanih temah se pojavljajo idiomi, kateri ciljni koncepti so v njih izraženi, katere metafore in izvirne koncepte je mogoče v njih prepoznati in ali obstajajo podobnosti med hrvaščino ter nemščino.

The coronavirus pandemic in 2020 led to a number of changes in people's lifestyles and behaviour. These were the topics covered in newspaper articles in the period between March and June 2020, which created the corpus for this investigation. Newspaper articles focused on the fight against viruses, reactions to lockdown, the post-lockdown economy and how the EU and the world were coping with the crisis. The analysis in this paper is based on the Conventional Figurative Language Theory (CFLT) in order to investigate how these topics are represented by metaphorical idioms in a selected Croatian and German corpus. The research questions in this paper are as follows: In which topics related to coronavirus do idioms appear? What target concepts are expressed using idioms? What metaphors and source domains can be identified in idioms? Are there any similarities between Croatian and German?

Ključne besede: koronavirus, metaforični izrazi, teorija konvencionalnega figurativnega jezika, hrvaški jezik, nemški jezik

Keywords: coronavirus, metaphorical idioms, conventional figurative language theory (CFLT), Croatian language, German language

1 Uvod

Koronavirus je od početka pandemije zaokupio pozornost u različitim poljima i djelatnostima mijenjajući dosadašnji način života. Budući da su novinski

tekstovi o pandemiji za vrijeme karantene izlazili svakodnevno u velikom broju, bilo je s jezikoslovnog aspekta zanimljivo promatrati koja se jezična sredstva koriste kako bi se dočarala njegova opasnost, širenje, a posebno hvatanje u koštac s pandemijom te njeno suzbijanje.¹ U ovom članku pozornost se daje metaforičkim idiomima koji se pojavljuju u hrvatskim i njemačkim novinskim tekstovima o koronavirusu.

Idiomi su višerječne sveze riječi sa stabilnim oblikom i prenesenim značenjem te različitim stilskim obilježjima (razgovorni, šaljivi, podrugljivi), npr. *zabiti glavu u pijesak*, *oprati uši nekome*, *(ne) piše mu na čelu*. Često se upotrebljavaju u novinskim člancima kako bi se dočarala neka situacija, opisali novi trendovi, izrazilo mišljenje ili stav, a sve zahvaljujući ekspresivnosti, pokazivanju emocionalnog značenja (npr. *slomiti srce komu*), vrednovanja (npr. *biti dobar kao kruh*), eufemističkog, ironičnog te humorističnog značenja kao i sposobnosti modifikacije (usp. Pavić Pintarić 2015). Idiomi se istražuju s različitih aspekata, i to klasične frazeološke teorije, interkulturalnosti, primijenjene interdisciplinarnosti, korpusne lingvistike, kognitivne znanosti (Omazić 2015: 29f.) te teorije evaluacije. U ovom se istraživanju idiomima pristupa iz perspektive teorije konvencionalnog figurativnog jezika (Conventional Figurative Language Theory, CFLT) prema Dobrovolskij i Piirainen (2005: 5) kojom se utvrđuje konceptualna struktura utemeljena na mentalnoj slici na kojoj počiva značenje figurativne jedinice. Ovaj je pristup izabran jer omogućuje povezivanje slikovne komponenta metaforičkog idioma sa ciljnim konceptima te time daje mogućnost usporedbe upotrijebljenih idioma vezanih uz obrađenu temu.

Cilj ovoga istraživanja usporedba je idioma u tekstovima koji obuhvaćaju izvješća, intervju i kolumne sakupljene na online portalima hrvatskih i njemačkih novina (*Večernji list*, *Jutarnji list*, *24 sata*, *Glas Istre*; *Die Zeit*, *Der Spiegel*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*) između sredine ožujka 2020. kada su uvedene mjere karantene te sredine lipnja 2020. kada se opet pojavio veći broj zaraženih. S obzirom na ručno prikupljanje korpusa u ograničenom razdoblju, analiza će se provesti kvalitativno. U tablici 1 prikazan je ukupan broj rečenica u novinskim tekstovima u kojima su utvrđeni idiomi. Ubrojene su i rečenice u kojima su se idiomi ponavljali:

Tablica 1: Broj rečenica s utvrđenim idiomima

Jutarnji list	107
Večernji list	84
24 sata	30
Glas Istre	6
Der Spiegel	77
Die Zeit	56
FAZ	30

¹ O slici nekadašnjih epidemija u starijim novinskim tekstovima piše Ulčnik (2020).

Nakon utvrđivanja metaforičkih idioma u tekstovima, podijeljeni su prema temama i konceptima koje izražavaju (npr. borba protiv virusa, reakcija na lockdown). Analiza se provela supostavno, a idiomi se analiziraju prema sastavnicama slike („image components“, usp. Dobrovolskij, Piirainen 2005), izvornim i ciljnim domenama. Značenje frazema provjereno je na Hrvatskom jezičnom portalu (<https://hjp.znanje.hr/>), u Bazi frazema hrvatskog jezika (<http://frazemi.ihjj.hr/>), rječniku Duden online (<https://www.duden.de/>) i na portalu Redensarten-Index (<https://www.redensarten-index.de/suche.php>). Pri određivanju ciljne domene te konceptualne metafore koristio se popis metafora Master Metaphor List (Lakoff et al. 1991). Istraživačka pitanja u ovom radu glase: U kojim se temama vezanim uz koronavirus pojavljuju idiomi? Koji se ciljni koncepti izražavaju u idiomima? Koje se metafore i izvorni koncepti mogu utvrditi u idiomima? Postoje li sličnosti između hrvatskog i njemačkog jezika?

2 Koronavirus

Svjetska zdravstvena organizacija (WHO) nazvala je koronavirus virusom SARS-CoV-2 (*SARS-coronavirus-2*), a bolest koju uzrokuje COVID-19 (*coronavirus disease*). Koronavirusi čine soj virusa koji izazivaju bolesti od prehlade do opasnijih bolesti.² Koronavirus se u Europi posebno proširio tijekom ožujka, tako da je Europa do sredine ožujka postala središtem epidemije, s preko 40% od globalno potvrđenih slučajeva, a 28. travnja 2020. godine 63% smrtnih slučajeva u svijetu zabilježeno je u Europi.³ Mediji su među ostalim svakodnevno izvješćivali javnost o brojevima zaraženih i umrlih te prenosili izjave i prognoze poznatih virologa, epidemiologa i infektologa. Ubrzo se razvio vokabular vezan uz novu epidemiju. Štrkalj Despot (2020: 1-2) navodi znatan broj neologizama u hrvatskom jeziku (npr. *kovidiot, koronaludilo, koronafriz, koronamoda, koronašpek, šmrcosram, kašljosram*) i ujedno složenica (*koronakriza, koronamjere, koronapravila, koronafobija, koronamanija, koronaprofiter, koronakriminal*) te posuđenica (primarno iz engleskog jezika poput *koronafree, koronaparty, lockdown* ili prevedenica poput *socijalna distanca i imunitet krda*), kao i ulazak medicinskog žargona u opći jezik (npr. *COVID-19, koronavirus, asimptomatski bolesnik, komorbiditet, lokalna transmisija, nulti pacijent, respirator, respiratorna bolest, respiratorna infekcija, serološko testiranje*).

U za ovo istraživanje prikupljenim hrvatskim i njemačkim tekstovima koristili su se nazivi poput „prvog vala“ (*prvi val, die erste Welle*), „socijalne distance“ (*socijalna distanca, soziale Distanz*), „karantene“ (*karantena, lockdown, zatvaranje; (Corona-) Lockdown, Quarantäne, Kontaktsperre*) te „novog normalnog“

² <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/novel-coronavirus-2019-ncov> (pristup 17. rujna 2020.)

³ Izvor WHO: <https://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/novel-coronavirus-2019-ncov> (pristup 17. rujna 2020.)

(*novo normalno, die neue Normalität*).⁴ Novinski tekstovi sadržavali su i novotvorenice vezane uz koronavirus, npr. *korona kriza, korona kruger, nastava na daljinu* i sl.⁵ U hrvatskim se tekstovima najčešće spominje *Krizni stožer* koji je svakodnevno davao izvješća o broju zaraženih i načinu širenja bolesti te donosio mjere za suzbijanje širenja bolesti. O koronavirusu se u oba jezika pisalo kao o nevidljivom neprijatelju i borbi (*Kampf, rat*)⁶ (primjeri 1 i 2), u hrvatskim tekstovima kao o maratonu/utrci ili utakmici (3, 4) te ga se usporedilo i s diktatorom (5), a u njemačkom još o pandemiji kao o vozilu koje jako ubrzava (6).

- (1) *Budući da je ovaj novi rat još uvijek u početnoj fazi i da najteža vremena i iskušenja tek dolaze, neophodno je da Beroš i Plenković zadrže status junaka, a upravo im se počinju događati greške u koracima.* (Večernji list, 29.3.2020.)
- (2) *Tatsächlich haben Länder und Kommunen im Kampf gegen das Virus häufig das letzte Wort.*⁷ (Der Spiegel, 9.4.2020.)
- (3) – *Ovo nije utrka na kratke staze, nego maraton. Ovo nije vrijeme za traženje propusta i krivice, niti kod ljudi, niti kod zdravstvenog sustava. Trebamo suradnju i razumijevanje, a pogotovo suosjećanje prema oboljelima i njihovim obiteljima, poručila je Valić.* (Jutarnji list, 1.4.2020.)
- (4) – *Uvjeren sam da smo na pravom putu i da mjere daju rezultate. Ovo je utakmica na duge staze i znam da ovi rezultati daju ljudima nadu da bi se neke mjere mogle ublažiti.* (Jutarnji list, 1.4.2020.)
- (5) *Turizam čeka da diktator COVID-19 sruši željeznu zavjesu. Sezona je propala, sada je osnovno držati turistički sektor na respiratoru do iduće godine u nadi da će doći lijek protiv diktatora* (Večernji list, 14.5.2020.)

⁴ Na stranicama Instituta za njemački jezik u Mannheimu može se pronaći rječnik vezan uz pandemiju koronavirusa: <https://www.ovid.de/docs/neo/listen/corona.jsp#-coronawelle> te brojni članci s jezikoslovnim raspravama o pandemiji: <https://www.ids-mannheim.de/sprache-in-der-coronakrise/>.

⁵ U engleskom su jeziku zabilježene novotvorenice poput *covidiot, morona, coronalusion, coronacation, corona break, hamsterkaufing*. <https://www.kcl.ac.uk/news/coronaspeak-the-language-of-covid-19-goes-viral> (pristup 9. listopada 2020.). Klose-Kückelhaus navodi nove riječi iz njemačkog jezika poput *Coronatsunami, Hygieneritter, Quarantäneblase, Wellenbrecher*. https://www.ids-mannheim.de/fileadmin/aktuell/Coronakrise/klosa_Bilder_und_metaphern.pdf

⁶ Ovakav se način govora o pandemiji kao ratu i borbi često kritizira. Štrkalj Despot (2020: 5) daje pregled konceptualizacije epidemije metaforom rata u različitim novinskim člancima, ne samo hrvatskih, već i francuskih, španjolskih i kineskih novinskih članaka. Navodi kako medijskim diskursom „dominira konceptualizacija koronavirusa kao neprijatelja, sprječavanje njegova širenja kao borbe ili rata protiv opasna nevidljiva neprijatelja, kojega je nužno što prije poraziti.“ Pritom se pojavljuju riječi i izrazi poput *stožer, prva linija obrane, front, napad, bitka, nevidljivi neprijatelj, prijetnja*. No, mnogi dionici javnog diskursa, posebno zdravstveni radnici ne slažu se s upotrebom ratnih metafora. Primjerice španjolski zdravstveni radnici govore da nisu vojnici te da liječe znanošću. Za njih je koronavirus virusna infekcija. Štrkalj Despot (2020: 7) navodi kako jezikoslovci često zagovaraju promjenu ratnog diskursa o koronavirusu te nude drugačiju konceptualizaciju, npr. metaforu putovanja, veslanja ili plesa.

⁷ Zapravo, države i općine često imaju posljednju riječ u borbi protiv virusa.

- (6) *Wenn wir weiter hinter der exponentiellen Kurve herlaufen, wird es sehr schwer, das Ruder herumzureißen. Das kennen wir von vielen Infektionskrankheiten, Ebola zum Beispiel. 2014 und 2015 gelang es nicht, das Virus zu stoppen, die Epidemie nahm an Fahrt auf und raste an uns vorbei.*⁸ (Die Zeit, 28.04.2020)

Nakon karantene govorilo se o tome da moramo naučiti živjeti, odn. plesati s virusom (7), nakon što se epidemija usporila oštrim mjerama odn. čekićem.

- (7) Zahvaljujući povoljnoj epidemiološkoj situaciji nakon popuštanja protuepidemijskih mjera, takve su države mogle relativno brzo normalizirati život. Nakon „čekića“ kojim su suzbile epidemiju, nastavile su „plesati“ s virusom kontrolirajući njegovu širenje dobro prilagođenim mjerama, ili su uspjele sasvim iskorijeniti virus, poput Novog Zelanda i Islanda, što te zemlje mogu zahvaliti povoljnom zemljopisnom položaju. (Večernji list, 23.6.2020.)

U medijskom diskursu primjetna je uporaba metafore rata u kontekstu govora o pandemiji. Štrkalj Despot (2020: 6) razmatra zašto je baš ta metafora dominantna u ovoj situaciji. Prije svega temelji se na iskustvu borbe virusa i antitijela. Kroz povijest su rat i bolesti bili povezani zbog siromaštva. Stanje društva u pandemiji je izmijenjeno, kao i u ratno vrijeme: „donose se strategije na nacionalnoj razini, svakodnevica uključuje bol, patnju te strah za vlastiti život i život bližnjih, svakodnevno slušamo o broju umrlih i prema tome ocjenjujemo uspješnost ‘bitke’...“. Pasler (2020: 57) također obraća pozornost na metaforičku objavu ratnog stanja kao znak izvanredne, neuobičajene situacije, jer takva metaforika „prenosi očekivanje i pripremu na teške životne uvjete, odricanje i gubitak“ (Pasler 2020: 58). Štrkalj Despot i Ostroški Anić (2021) utvrdile su da se u hrvatskom diskursu o pandemiji pojavljuju ratne metafore i to prije svega KORONAVIRUS JE NEPRIJATELJ (U RATU/BORBI). Također, istražile su konceptualne metafore u medijskim tekstovima i utvrdile da se pojavljuju sljedeće (Štrkalj Despot, Ostroški Anić 2021: 190): STANJA SU LOKACIJE, UZROCI SU SILE, DJELOVANJE JE KRETANJE, SMISLENO DJELOVANJE JE (CILJANO) KRETANJE DUŽ PUTA, NAČIN DJELOVANJA JE NAČIN KRETANJA. Za njemačka je online izvješća Kaczmarek (2021) utvrdila najzastupljenije konceptualne metafore KORONAVIRUS JE RAT, KORONAVIRUS JE AGRESOR i KORONAVIRUS JE KRETANJE.

3 Teorija konvencionalnog figurativnog jezika (CFLT)

U gore navedenim primjerima vidljivo je bogatstvo metafora koje se upotrebljavaju za pisanje o pandemiji, a one su zastupljene i u idiomima. No, idiomi kao konvencionalne figurativne cjeline nemaju mogućnost stvaranja kreativnih

⁸ Ako nastavimo zaostajati za eksponencijalnom krivuljom, postaje vrlo teško preokrenuti stvari. To znamo iz mnogih zaraznih bolesti, na primjer ebole. U 2014. i 2015. nije bilo moguće zaustaviti virus, epidemija je dobila na brzini i projurila pored nas.

i okazionalnih metafora, već čine dio mentalnog leksikona, dakle ne stvaraju se slobodno ovisno o situaciji. Sastavnice idioma ponekad, ovisno o stupnju motivacije, a posebno one koje su metaforički motivirane (usp. Burger 2015: 65), mogu imati i doslovno i preneseno značenje. Burger (2015: 92) tako ističe da doslovno i frazeološko čitanje moraju biti povezani, shvatljivi, odnosno njihov odnos mora biti leksikaliziran tako da doslovno čitanje služi kao izvor za sliku određene metafore. Nadalje, pod idiomatskom slikom Burger (2015: 93) podrazumijeva različita senzorna područja, ne samo vizualno, već taktilno (*etwas in die Hand nehmen, uzeti stvar u svoje ruke*), auditivno (*wer nicht hören will, muss fühlen, čuti kako trava raste*), olfaktorno (*den Braten riechen, miriše na prijevaru*), gustativno (*die bittere Pille schlucken, progutati gorku pilulu*), motoričko (*festen Boden unter den Füßen haben, imati čvrsto tlo pod nogama*).

Teorija CFLT (Conventional Figurative Language Theory) koju su razvili Dobrovol'skij i Piirainen (2005: 6), naglasak stavlja na slikovnu sastavnicu kao važan element leksikaliziranog značenja konvencionalnih figurativnih jedinica, a definira se kao specifična konceptualna struktura koja povezuje leksičku strukturu i značenje figurative jedinice. Upravo stoga se u ovom radu polazi od pristupa navedene teorije koja je izrađena posebno za frazeološki materijal, a omogućuje objašnjenje nepravilnosti kod konvencionalnog figurativnog jezika te objašnjenje pragmatičkih i semantičkih osobina idioma.

Pri kontrastivnoj analizi idioma u dva jezika obično se pozornost poklanja utvrđivanju sličnosti i razlika te funkcionalnoj ekvivalenciji semantički sličnih idioma. Dobrovol'skij i Piirainen (2005: 80) predlažu uključivanje kriterija motivacije, jer kako su pokazale ranije studije, govornici često ne mogu razlikovati doslovno od prenesenog značenja idioma. „Stoga se mentalna slika (mi je nazivamo *image component*) motiviranog idioma mora promatrati kao dio njegova sadržaja (*content plane*) u širokom smislu“⁹ (Piirainen 2005: 80). Motivaciju Dobrovol'skij i Piirainen (2005: 81) shvaćaju kao mogućnost interpretacije mentalne slike u okviru kombinacije riječi u značenju koje joj se konvencionalno pripisuje te kažu kako „motivirana leksička jedinica uključuje u svojoj konceptualnoj strukturi ne samo značenje i slikovnu komponentu već i konceptualne veze među njima“. Postoje jako motivirani idiomi kod kojih se „konceptualne veze između aktualnog značenja i slikovne sastavnice mogu odmah shvatiti. Postoje i idiomi čije motivacijske veze nisu tako očite ali mogu biti (re)konstruirane na donekle subjektivnoj bazi, a naposljetku postoje idiomi za koje većina govornika ne vidi motivaciju“ (ibid. 86). Navode primjere *to go bananas* (poludjeti; jako se naljutiti, razbjesniti, izgubiti kontrolu) i *spick and span* (jako uredno, čisto). U prvom idiomu nema sličnosti između slike fiksirane u leksičkoj strukturi idioma i njegova značenja. U drugom idiomu sastavnice ne dopuštaju doslovno tumačenje i ne može se pronaći slikovna komponenta (Piirainen 2005: 86).

⁹ Izvore s engleskog jezika prevela autorica članka.

Kognitivna teorija metafore (*The Cognitive Theory of Metaphors*, CTM) temelji se na šest principa: metafore se ne temelje na jeziku već na konceptima, zauzimaju središnje mjesto u semantici, temelje se na međukonceptualnom mapiranju, mapiranja zadržavaju kognitivnu tipologiju izvorne domene, metafore pokazuju različite razine apstrakcije i brojne metafore su zapravo idiomi (Dobrovol'skij, Piirainen 2005: 122). Autori smatraju da primjena CTM nije univerzalna, da ne uzima u obzir kulturno utemeljene koncepte pa za analizu idioma predlažu Conventional Figurative Language Theory (CFLT) koja pokazuje kako prethodno navedene karakteristike figurativnosti (a prije svega slikovna komponenta) utječu na semantičke i pragmatičke osobitosti konvencionalnih figurativnih jedinica (Dobrovol'skij, Piirainen 2005: 130). Autori naime smatraju kako su rijetki slučajevi da je idiom motiviran konceptualnom metaforom, a da nema bogatu sliku (Dobrovol'skij, Piirainen 2018: 12).

Za Dobrovol'skoga i Piirainen (2018: 11) metaforička motivacija idioma znači da se slikovna komponenta proširuje na usporedbu između izvorne i ciljne domene. Može se analizirati na dvije razine: konceptualnom metaforom (na nadređenoj razini, sličnost između izvorne i ciljne domene) te na podređenoj razini kategorizacije temeljenoj na okviru. Motivacijsku vezu na ovoj razini daje konceptualna struktura koju autori nazivaju bogatom ili konvencionalnom slikom, a kodirana je u leksičkoj strukturi idioma.

4 Idiomi u hrvatskim i njemačkim novinskim tekstovima

U ovom će se poglavlju prikazati rezultati analize i to prvo teme pronađene u oba korpusa, a poredak prikaza je napravljen prema zastupljenosti metaforičkih idioma koji su utvrđeni po temi. U hrvatskim je tekstovima najveći broj idioma utvrđen u temi „Borba protiv virusa“, a u njemačkim „Reakcije na lockdown“, odnosno na rad od kuće i školu na daljinu.

HRV: borba protiv virusa, reakcije na lockdown, ekonomija nakon lockdowna, kako se EU i svijet nose s krizom

NJEM: reakcija na lockdown, borba protiv virusa, kako se EU i svijet nose s krizom, ponovno otvaranje nakon lockdowna.

Unutar tema utvrđeni su idiomi te se ispituju metafore i izvorne domene koje se odnose na konceptualne strukture ispod značenja idioma. Te se strukture temelje na mentalnim slikama koje posreduju između leksičke strukture i stvarnog značenja idioma. Polazi se od toga da se sadržajni dio idioma ne sastoji samo od značenja tj. aktualnog smisla koji označava neki referentni objekt već uključuje i tragove doslovnog čitanja ispod značenja.

Slijedi prikaz tema i unutar njih utvrđenih značenja te idioma u oba jezika.

TEMA 1: Borba protiv virusa

U tablici 2¹⁰ nalazi se prikaz izvornih koncepata utvrđenih u idimoma koji se odnose na koronavirus, a ispod tablice prikazani su odabrani primjeri.

Tablica 2: Idiomi u okviru teme „Borba protiv virusa“

HRV	NJEM
kontrola (<i>biti pod kontrolom</i>)	kontrola (<i>im Griff haben</i>)
nadrealna situacija/neočekivano (<i>kao u filmu, ni u snu (nadati se, misliti)</i>)	brzi razvoj (<i>Fahrt aufnehmen</i>)
odbrana (<i>prva linija obrane, kao švicarski sir</i>)	povjerenje (<i>auf etwas setzen</i>)
trud (<i>dati sve od sebe</i>)	provjera, test (<i>auf die Probe stellen</i>)
izdržljivost (<i>na duge staze</i>)	dopuštenje (<i>grünes Licht geben</i>)
strah (<i>sakriti se u mišju rupu</i>)	otkrivanje slabosti (<i>einen wunden Punkt berühren</i>)
loše iskustvo (<i>puhati i na hladno</i>)	promjena (<i>das Ruder herumreißen</i>)
odlučivanje (<i>biti na stolu</i>)	

U nastavku će se prikazati odabrani primjeri.

- (1) *U ovom ratu iz 2020. ne da ne treba svatko, nego gotovo svatko smeta. Od svih se traži da ništa ne rade, da se sakriju u stanove, mišje rupe i da svatko misli isključivo na sebe i svoju obitelj, a da se jedino zajedništvo s drugima postiže elektronički, širenjem humora ili crnog humora.* (Večernji list, 29. ožujka 2020.)

U gornjem se primjeru epidemija izazvana koronavirusom uspoređuje s ratom, a najbolji je način borbe zatvaranje u kuću i izolacija. Idiom *sakriti se u mišju rupu* evocira sliku male tamne rupe u koju se mogu uvući samo mala bića. Izvorni bi koncept bilo smanjivanje u tolikoj mjeri da nestanemo i sakrijemo se od opasnosti. Ciljni bi koncept bilo skrivanje iz straha: STRAH se može opisati kao smanjivanje veličine i sakrivanje u SPREMNIK od izvora opasnosti te se može povezati s konceptualnom metaforom SIGURNOST JE U SPREMNIKU, a u smislu mišje rupe koja se nalazi negdje pri dnu zida i s metaforom KONTROLA JE GORE.

- (2) *Morate znati da smo mi morali tako djelovati jer je Istra regija koja je najbliža Italiji i bilo je dnevnih migracija. Bili smo izbušeni poput švicarskog sira - priznaje Kozlevac. Kaže da je da zadovoljan situacijom i moli još jednom sve da se strpe jer se mjere još neće ublažavati.* (Jutarnji list, 08.04.2020.)

I u ovom se primjeru na epidemiju referira kao na opasnost odnosno napad kojim smo izloženi i u kojem se mora djelovati, a njime se realizira konceptualna metafora PANDEMIJA JE BITKA. Pritom je naša odbrana nedovoljno čvrsta, tj. ima rupe poput švicarskog sira. Ovaj poredbeni idiom evocira sliku mekanog sira s

¹⁰ U tablicama koje prikazuju idiome u okviru teme navodi se leksikografski oblik idioma, a kod navođenja ciljnih domena idiomi upotrijebljeni u tekstu.

puno rupa, koji dakle nema čvrstu strukturu. Izvorni je koncept slaba obrana u bitci koja je uspoređena s mekanom i izbušenom površinom, a ciljani se koncept može opisati metaforom OBRANA JE ČVRSTA POVRŠINA.

- (3) *Die meisten hätten sich nicht bei dem Gottesdienst, sondern erst danach zu Hause angesteckt. Die Einzelfälle würden nun nachverfolgt, so Gottschalk: „Wir haben das gut im Griff“¹¹ (Der Spiegel, 24.05.2020.)*

U njemačkom se primjeru referira na kontrolu nad situacijom, odn. nad pojedinim slučajevima zaraze. Slika koju evocira idiom *etwas im Griff haben* je objekt u rukama. Izvorni se koncept odnosi na to da događaje i stvari kontroliramo ako ih čvrsto držimo, a ciljani se koncept može opisati metaforom MENTALNA KONTROLA JE FIZIČKA KONTROLA.

- (4) *Wenn wir weiter hinter der exponentiellen Kurve herlaufen, wird es sehr schwer, das Ruder herumzureißen. Das kennen wir von vielen Infektionskrankheiten, Ebola zum Beispiel. 2014 und 2015 gelang es nicht, das Virus zu stoppen, die Epidemie nahm an Fahrt auf und raste an uns vorbei. (Die Zeit, 28.04.2020.)*

U gornjem se primjeru na epidemiju referira kao na kretanje i to vožnju odn. veslanje. Na svom putu epidemija može dobiti na brzini i preteći nas, odnosno mjere koje poduzimamo. U ovom se primjeru očituje konceptualna metafora PANDEMIJA JE PUTOVANJE u smislu kretanja po putu s određenim ciljem. U idiomu *das Ruder herumreißen* izvorni je koncept poduzimanje odlučujućih/snažnih mjera u teškoj situaciji. Izvorna je slika mijenjanje kursa broda zamahom vesla, no kurs je teško promijeniti ako se previše udaljimo s pravog puta. Odabiranje pravog smjera će kasnije biti nemoguće. Ciljni se koncept stoga može opisati metaforom PROMJENA STANJA JE PROMJENA SMJERA.

Analiza ovih i ostalih primjera vezanih uz temu borbe protiv virusa pokazuju sljedeće ciljane domene, prikazane u Tablici 3.

Tablica 3: Ciljne domene u okviru teme „Borba protiv virusa“

HRV	NJEM
SIGURNOST JE U SPREMNIKU; KONTROLA JE GORE (<i>sakriti se u mišju rupu</i>)	MENTALNA KONTROLA JE FIZIČKA KONTROLA (<i>im Griff haben</i>)
PANDEMIJA JE BITKA; OBRANA JE ČVRSTA POVRŠINA (<i>izbušeni poput švicarskog sira</i>)	PANDEMIJA JE PUTOVANJE (<i>Fahrt aufnehmen, grünes Licht geben</i>)
PANDEMIJA JE DUGOTRAJNA UTAKMICA (<i>utakmica na duge staze</i>)	PANDEMIJA JE PUTOVANJE; PROMJENA STANJA JE PROMJENA SMJERA (<i>das Ruder herumreißen</i>)
KONTROLA JE GORE (<i>biti pod kontrolom</i>)	
ISKUSTVO JE OPREZ (<i>puhati i na hladno</i>)	

¹¹ Većina se nije zarazila na misi već tek nakon nje kod kuće. Pojedini su se slučajevi pratili, prema Gottschalku: „Imamo to čvrsto u rukama“.

TEMA 2: Reakcije na lockdown

Zatvaranje društva kao što je vidljivo iz donje Tablice 4 povezano je uz izražavanje emocija, upravljanje krizom, izvore informacija, školu na daljinu, dezinfekciju i ponašanje.

Tablica 4: Idiomi u okviru teme „Reakcije na lockdown“

HRV	NJEM
emocije (<i>pucati po šavovima, biti /s kim/ na istoj valnoj duljini, izgubiti živce</i>)	emocije (<i>zum Heulen, keinen Bock haben, Nerven verlieren</i>)
suočavanje s problemom (<i>rješavati /što/ u hodu, (dobiti, staviti komu u ruke, uvaliti komu) vrući krumpir</i>)	suočavanje s problemom (<i>auf den Kopf stellen, Hände sind gebunden, Felsen in der Brandung</i>)
izvor informacija (<i>doznati /što/ iz prve ruke</i>)	izvor informacije (<i>eine Runde machen</i>)
promjena (<i>okrenuti /što/ naglavačke</i>)	donošenje odluka (<i>in die Falle tappen, auf einer Linie halten, das letzte Wort haben</i>)
život u karanteni (<i>između četiri zida</i>)	povjerenje (<i>jmdm nicht über den Weg trauen</i>)
ponašanje (<i>maske su pale</i>)	razumijevanje (<i>Bahnhof verstehen</i>)
potpunost (<i>od glave do pete</i>)	potpora (<i>im Stich lassen</i>)
	brzina reakcije (<i>aus dem Boden stampfen</i>)

- (5) *Korona virus je u mjesec dana promijenio svijet naglavačke. Znopako! Ništa više nije kao prije. Neka svojevrsna karantena, poluizolacija naše je odnose zatvorila u četiri zida. U ovo krizno vrijeme ili korona vrijeme, odnosi su na kušnji.* (Glas Istre, 23.3.2020.)

U ovom je primjeru koronavirus opisan kao promjena koja je sve okrenula naopako. Kada se svijet okrene naglavačke znači da ne postoji kontrola nad tijelom. Osim toga, međuljudski su odnosi suženi i poluizolacijom tj. kranatonom ograničeni na četiri zida, na SPREMNIK, na vlastiti životni prostor. Izvorne se slike idioma dakle odnose na zatvorenost u prostoru i nemogućnost kontrole situacije. Ciljni su koncepti iznenadna promjena gubitak kontrole (KONTROLA JE GORE) te zatvaranje iz straha (SIGURNOST JE U SPREMNIKU), što može dovesti do velikih izazova u međuljudskim odnosima.

- (6) *Jako je teško takvo dijete zadržati u 'četiri zida', trudimo se zajedno da ostanemo pozitivne, da ne klonemo duhom i brojimo dane do završetka svih ovih nedaća. Ja imam sreće što je moja Magdalena takva kakva jest tako da još nismo osjetile dosadu i međusobnu zasićenost, još uvijek su nam dani ispunjeni.* (Jutarnji list, 16.04.2020.)

I u ovom se primjeru nalazi izvorni koncept SPREMNIKA. Dijete koje je inače radoznalo i živahno zatvoreno je u stambenom prostoru koji je izvorni koncept u idiomu *u četiri zida*. Majka govori o tome da treba razmišljati pozitivno i optimistično, a ne se prepustiti beznađu dok se nestrpljivo očekuje rješenje situacije.

Izvorni je koncept kretanje prema dolje (*klonuti duhom* može biti realizacija konceptualne metafore VRLINA JE GORE), a ciljani se koncept odnosi na pesimizam. Dok smo zatvoreni tijekom karantene, moramo ostati strpljivi. Izvorni je koncept povezan s odbrojanjem dana preostalih do završetka karantene, a idiom se može promatrati kao realizacija konceptualne metafore VRIJEME JE PREDMET.

- (7) *Technische Fallstricke gibt es reichlich: Natürlich sind nicht alle Lehrer und vor allen Dingen nicht alle Schulen darauf vorbereitet, binnen weniger Wochen ein perfektes digitales Lehrprogramm aus dem Boden zu stampfen.*¹² (Frankfurter Allgemeine Zeitung, 28.04.2020.)

Primjer se referira na poteškoće u prilagođavanju nastave novim, pandemijskim uvjetima. Škole i nastavnici nisu pripremljeni za izvođenje izvrsnog nastavnog programa unutar nekoliko tjedana. Ovdje je izvorni koncept rast nečeg dobrog iz zemlje, a ciljani se koncept odnosi na to da za izradu kvalitetnih sadržaja treba vremena i iskustva. Ovim se idiomom realizira koncept DOBRO JE GORE.

- (8) *Eine Regelung wie in Niedersachsen, die mindestens acht Quadratmeter Nutzfläche pro Person vorsieht und Kindern den Aufenthalt in derartigen Monteurunterkünften verbietet, gibt es in Baden-Württemberg nicht. „Uns sind die Hände gebunden“, sagt der Höfener Bürgermeister.*¹³ (Der Spiegel, 2.5.2020.)

Značenje ovog idioma odnosi se na nemogućnost djelovanja odn. reakcije na zadane mjere. Izvorna je slika vezanih ruku, a ciljani se koncept odnosi na konceptualnu metaforu MENTALNA KONTROLA JE KONTROLA RUKAMA.

Tablica 5: Ciljne domene u okviru teme „Reakcije na lockdown“

HRV	NJEM
KONTROLA JE GORE (<i>okrenuti naglavačke</i>) VRLINA JE GORE (<i>klonuti duhom</i>)	KONTROLA JE GORE (<i>auf den Kopf stellen</i>)
GUBITAK KONTROLE JE NEPROTOTIPIČNO PONAŠANJE (<i>izgubiti živce</i>)	GUBITAK KONTROLE JE NEPROTOTIPIČNO PONAŠANJE (<i>Nerven verlieren</i>)
SIGURNOST JE U SPREMNIKU (<i>zatvoriti u četiri zida</i>)	PANDEMIJA JE POŽAR (<i>Fels in der Brandung</i>)
VRIJEME JE PREDMET (<i>brojiti dane</i>)	MENTALNA KONTROLA JE KONTROLA RUKAMA (<i>Hände sind gebunden</i>)
OPASNO JE VRUĆE (<i>vrući krumpir</i>)	DOBRO JE GORE (<i>aus dem Boden stampfen</i>)
	POVJERENJE JE KRETANJE DUŽ PUTA (<i>jmdm nicht über den Weg trauen</i>)
	NEUGODNA SITUACIJA JE ZAMKA (<i>in die Falle tappen</i>)

¹² Postoji mnogo tehničkih zamki: Naravno, nisu svi učitelji i, iznad svega, sve škole spremne stvoriti savršeni digitalni nastavni program iz temelja u roku od nekoliko tjedana.

¹³ Propis poput onog u Donjoj Saskoj, koji predviđa najmanje osam četvornih metara korisne površine po osobi i zabranjuje boravak djece u takvim stambenim objektima za montera, ne postoji u Baden-Württembergu. „Ruke su nam vezane“, kaže gradonačelnik Höfena.

TEMA 3: Ekonomija nakon lockdowna

Gospodarske djelatnosti su tijekom lockdowna puno pretrpjele i tražili su se načini kako pomoći poslodavcima i zaposlenicima. U novinskim su tekstovima zabilježene rasprave o različitim poteškoćama vezanima uz ovu temu.

Tablica 6: Idiomi u okviru teme „Reakcije na lockdown“

HRV	NJEM
oprez (<i>sačuvati/zadržati hladnu glavu, puhati na hladno</i>)	oprez (<i>in Teufels Küche kommen, in jds Haut sein</i>)
donošenje odluka (<i>biti na tragu, povući pravi potez</i>)	kontrola (<i>in den Griff bekommen, es steht nichts im Wege</i>)
teškoće (<i>baciti /koga/ na koljena</i>)	neobičajena situacija (<i>in Kauf nehmen, sich an den Kopf fassen</i>)
rješenje problema (<i>svjetlo na kraju tunela</i>)	postupnost (<i>in kleinen Schritten, Schritt für Schritt</i>)
način rada (<i>biti u punom pogonu</i>)	
suočavanje s problemom (<i>gledati istini u oči</i>)	
brzina (<i>preko noći</i>)	

- (9) – *Ako ništa drugo, prisiljava nas da pogledamo istini u oči. A istina je u odgovorima na nekoliko ključnih pitanja: jesmo li samodostatni u proizvodnji hrane, to jest imamo li osiguranu prehrambenu sigurnost i neovisnost? Ako nismo, koji su uzroci toga stanja u hrvatskom agraru? Kako pokrenuti resurse u razdoblju koje je pred nama? – navodi dr. Buturac. Mjere koje treba poduzeti u trenutku kad nam na glavu pada nova ekonomska kriza mogu se podijeliti na kratkoročne i dugoročne. Pozitivna je okolnost da neka priprema za sve njih postoji, a negativna da se malo toga može napraviti preko noći. Ipak, mogu se donijeti važne i dugoročno ozbiljne odluke: sad je pravi trenutak za to – poručuje dr. Koprčić. (Večernji list, 6.04.2020.)*

U gornjem se primjeru problematizira ekonomska kriza te mjere koje se mogu poduzeti kako bi se proizvelo dovoljno hrane. Pri tome se koristi idiom *pogledati istini u oči* u značenju suočavanja s problemom. Problem je u ovom idiomu personificiran, a izvorna je slika izravno gledanje u istinu, odn. trenutnu situaciju. Drugi se idiom odnosi na promjene i mjere koje se ne mogu donijeti brzo i nepromišljeno, *preko noći* . Izvorna je slika da se ne može vidjeti što se događa u noći i ne može se shvatiti kako se nešto brzo dogodilo. Ciljni su koncepti suočavanje s problemom i promišljanje o pravilnim mjerama, a oba se idioma mogu promatrati kao realizacija konceptualne metafore RAZUMIJEVANJE JE GLEDANJE.

- (10) *Ali u kriznim situacijama, ma koliko loše i neizvjesno sve skupa u nekom trenutku izgledalo, treba zadržati hladnu glavu i imati fokus na širu sliku. Naime, i ova će kriza proći, baš kao i sve prije nje. Važno je učiniti sve kako bismo sačuvali radna mjesta, a istovremeno gledali i u razdoblje nakon krize, kada će nam svaki od radnika itekako trebati - ukazuje naš sugovornik. (24 sata, 05.05.2020.)*

Ekonomska kriza je predmet i ovog primjera, u kojem je upotrijebljen idiom *zadržati hladnu glavu* koji se odnosi na konceptualnu metaforu GLAVA JE SPREMNIK EMOCIJA. Ciljni se koncept odnosi na to da se u situaciji u kojoj se nalazimo, ne smije dopustiti zagrijavanje glave odnosno emocija koje bi mogle zamagliti razumno razmišljanje.

- (11) *Schritt für Schritt will Bundesgesundheitsminister Jens Spahn eine Normalisierung der deutschen Wirtschaft aus der Coronavirus-Starre ermöglichen.*¹⁴ (Der Spiegel, 09.04.2020.)

I u njemačkom se gospodarstvu osjećaju posljedice korona krize te se također raspravlja o normaliziranju gospodarske situacije. Pritom se ne donose nagle odluke već se ide postepeno, korak po korak. Ciljni je koncept polaganim kretanjem doći do rješenja, odn. mjera koje će biti od pomoći gospodarstvu. Idiom se može promatrati kao realizacija konceptualne metafore NAČIN DJELOVANJA JE NAČIN KRETANJA

- (12) *Aber wir dürfen es auch nicht übertreiben. Wenn jetzt jeder machen dürfte, was gut für ihn ist, kämen wir in Teufels Küche. Corona ist schließlich nicht vorbei, ein bisschen Einschränkung darf man schon noch verlangen.*¹⁵ (Der Spiegel, 12.06.2020.)

U ovom se primjeru problematizira što se može ograničiti, a da se ne dopusti da svatko radi po svom. U suprotnom se dolazi u probleme. Izvorna je slika problema odn. teške situacije vrućja kuhinja kao mjesto vječnog mučenja u vatri. Ciljni je koncept teška situacija, a idiom je realizacija konceptualne metafore PROBLEMI SU SPREMNICI.

Tablica 7: Ciljne domene u okviru teme „Ekonomija nakon lockdowna“

HRV	NJEM
GLAVA JE SPREMNIK EMOCIJA (<i>zadržati hladnu glavu</i>)	GLAVA JE SPREMNIK EMOCIJA (<i>sich an den Kopf fassen</i>)
DJELOVANJE JE KRETANJE (<i>biti na tragu</i>)	DJELOVANJE JE KRETANJE (<i>es steht nichts im Wege</i>)
KONTROLA JE GORE (<i>baciti na koljena</i>)	KONTROLA JE DRŽANJE U RUKAMA (<i>in den Griff bekommen</i>)
ZNATI ŠTO ĆE SE DOGODITI JE GLEDATI KAMO IDEŠ (<i>svjetlo na kraju tunela, preko noći</i>)	PROBLEMI SU SPREMNICI (<i>in Teufels Küche kommen, in jds Haut sein</i>)
RAZUMIJEVANJE JE GLEDANJE (<i>gledati istini u oči</i>)	NAČIN DJELOVANJA JE NAČIN KRETANJA (<i>Schritt für Schritt</i>)

¹⁴ Korak po korak, savezni ministar zdravstva Jens Spahn želi omogućiti njemačkom gospodarstvu normalizaciju od rigidnosti koronavirusa.

¹⁵ Ali ne smijemo ni pretjerivati. Kad bi sada svatko smio raditi ono što je dobro za njega, završili bismo u vrućjoj kuhinji. Uostalom, korona nije gotova, još se uvijek smije zahtijevati malo ograničenja.

TEMA 4: Kako se EU i svijet nose s krizom

Jedan broj članaka posvećen je osvrtu na način upravljanja krizom. On se opisuje zajedničkom borbom, ali upravljanje krizom često doživljava i kritiku.

Tablica 8: Idiomi u okviru teme „Kako EU i svijet vode krizu“

HRV	NJEM
obrana (<i>prva linija obrane; druga linija obrane</i>) oslabiti (<i>baciti na koljena</i>) slična situacija (<i>biti u istom brodu</i>) način rješavanja (<i>rješavati /što/ u hodu</i>) nada (<i>svjetlo na kraju tunela</i>)	plan djelovanja (<i>Kurs halten</i>) iznenadnost (<i>auf einen Schlag</i>) kritika (<i>am Pranger stehen</i>) emocije (<i>auf die Palme bringen</i>) objelodaniti (<i>die Katze aus dem Sack lassen</i>) nepoštovanje (<i>auf der Nase herumtanzen</i>) oporavak (<i>wieder auf die Beine kommen</i>)

- (13) *Sezona će u svakom slučaju biti teška, financijski se nećemo približiti prethodnim godinama, ali otprije nekoliko dana vidimo svjetlo na kraju tunela – rekao je direktor Hrvatske udruge turizma Veljko Ostojić.* (Večernji list, 23.05.2020.)

Tijekom pandemije turizam je imao puno gubitaka. *Svjetlo na kraju tunela* je idiom čije značenje ukazuje na nadu za turizam nakon karantene. Izvorna je slika osobe koja se nalazi u tamnom tunelu, u teškoj situaciji, ali kako se kreće duž tunela on dolazi kraju i vidi se svjetlo na izlazu kao ciljni koncept. Idiom je realizacija konceptualne metafore ZNATI ŠTO ĆE SE DOGODITI JE VIDJETI KAMO IDEŠ.

- (14) *Kazao je i kako Vlada razgovara s europskim partnerima, HNB-om, bankama i drugima i čini sve da se osigura financiranje gospodarskih mjera. - Moramo biti svi u istom brodu. Mi to i jesmo. Vjerujem da su ove mjere dobro kalibrirane, one su nastavak prvog seta mjera, one su isto bile dobro kalibrirane u tom trenutku.* (Večernji list, 02.04.2020.)

U ovom primjeru prikazano je da sve zemlje imaju slične probleme i rješavaju ih na sličan način. Idiom *biti u istom brodu* ima izvornu sliku problema koji nas kao voda okružuju, ciljni se koncept odnosi na to da smo svi u sličnoj situaciji. Idiom je realizacija metafore TIJELO I VODA i to LJUDI S ISTOM SUDBINOM SU LJUDI U ISTOM BRODU.

- (15) *Coronakrise Hat Italien das Schlimmste überstanden? In Italien gibt es mehr Geheilte und weniger Neu-Infizierte. Der harte Kurs soll vorerst weiter gelten – aber die Regierung überlegt, wann sie die Regeln lockern könnte.*¹⁶ (Der Spiegel, 1.4.2020.)

¹⁶ Corona kriza Je li Italija preživjela najgore? U Italiji ima više izliječenih i manje novozaraženih. Zasad bi se trebao nastaviti pratiti strogi kurs – ali vlada razmatra kada bi mogla ublažiti pravila.

Talijanska vlada je donijela određene mjere za suzbijanje pandemije, te su mjere stroge i trebaju ostati takve. U ovom je primjeru zastupljena metafora PANDEMIJA JE PUTOVANJE i to točno usmjereno prema jednom cilju. Kurs je zadan i treba ga se držati ako želimo okončati pandemiju. Idiom je realizacija konceptualne metafore PROMJENA STANJA JE PROMJENA SMJERA.

- (16) *Eurobonds erwähnte sie wohlweislich nicht. Einen Tag später ist der Anschein kaum noch korrigierbar, dass die beiden Kommissare von der Leyen ungestraft auf der Nase herumtanzen können. Es ist nicht das erste Mal, dass die Kommissionschefin den Eindruck hinterlässt, nicht mehr Herrin des Verfahrens zu sein.*¹⁷ (Frankfurter Allgemeine Zeitung, 7.4.2020.)

U ovom se primjeru opisuje način rada predsjednice Europske komisije, Ursule von der Leyen, za koju piše da ne gospodari situacijom i da se dva suradnika ne odnose prema njoj s poštovanjem, da joj skaču po glavi, odn. plešu po nosu (*auf der Nase herumtanzen*). Izvorna se slika dakle odnosi na ponašanje prema drugoj osobi koja dozvoljava različite neuobičajene postupke, a ciljani je koncept KONTROLA NAD RADNJOM JE KONTROLA NAD POKRETOM.

Tablica 9: Ciljne domene u okviru teme „Kako EU i svijet vode krizu“

HRV	NJEM
KONTROLA JE GORE (<i>baciti na koljena</i>)	KONTROLA JE GORE (<i>wieder auf die Beine kommen</i>)
PANDEMIJA JE BITKA (<i>prva linija obrane; druga linija obrane</i>)	PANDEMIJA JE BRZO KRETANJE (<i>auf einen Schlag</i>)
TIJELO I VODA; LJUDI S ISTOM SUDBINOM SU LJUDI U ISTOM BRODU (<i>biti u istom brodu</i>)	PROMJENA STANJA JE PROMJENA SMJERA; PANDEMIJA JE PUTOVANJE (<i>der harte Kurs</i>)
NAČIN DJELOVANJA JE NAČIN KRETANJA (<i>u hodu</i>)	LJUTNJA JE ŽIVOTINJSKO PONAŠANJE (<i>auf die Palme bringen</i>)
ZNATI ŠTO ĆE SE DOGODITI JE VIDJETI KAMO IDEŠ (<i>vidjeti svjetlo na kraju tunela</i>)	UM JE SPREMNIK; IDEJE SU FIZIČKE STVARI U SPREMNIKU (<i>die Katze aus dem Sack lassen</i>)
	KONTROLA JE JAVNA IZLOŽENOST (<i>am Pranger stehen</i>)
	KONTROLA NAD RADNJOM JE KONTROLA NAD POKRETOM (<i>auf der Nase herumtanzen</i>)

¹⁷ Razborito nije spomenula euroobveznice. Dan kasnije, teško se može ispraviti izgled da dva povjerenika von der Leyen mogu nekažnjeno plesati po nosu. Nije prvi put da šefica povjerenstva ostavlja dojam da više nije zadužena za proces.

5 Zaključak

U ovom se članku prikazao novinski korpus na njemačkom i hrvatskom jeziku, u kojem se pojavljuju idiomi vezani uz izvješćivanje o koronavirusu. Metaforički idiomi su analizirani prema slici koju sadrže te izvornim i ciljnim konceptima. Utvrđene su četiri glavne teme u kojima se ovi idiomi upotrebljavaju u oba korpusa: borba protiv virusa, reakcije na lockdown, ekonomija nakon lockdowna, kako se EU i svijet nose s krizom. U oba je korpusa veći broj idioma utvrđen u okviru teme „borba protiv virusa“ te „reakcija na lockdown“. Raspored tema s obzirom na broj idioma utvrđene u njima je sljedeći:

HRV: borba protiv virusa, reakcije na lockdown, ekonomija nakon lockdowna, kako se EU i svijet nose s krizom

NJEM: reakcija na lockdown, borba protiv virusa, kako se EU i svijet nose s krizom, ponovno otvaranje nakon lockdowna.

Idiomi su analizirani prema teoriji CFLT, a analiza pokazuje kako su u oba jezika zastupljene slične konceptualne metafore. Najmanje sličnosti imaju koncepti u temi borbe protiv virusa, a najsličniji su koncepti zastupljeni u temi reakcija na pandemiju. To i ne čudi jer svaka država prema svojoj politici upravlja krizom, a reakcije na lockdown su bile slične jer su ljudi odjednom morali raditi od kuće, školovati se na daljinu i ostati izolirani. Idiomi se odnose na emocije, izvor informacija te ponašanje i povjerenje u državno vodstvo. U korpusima nisu zabilježeni idiomi s istovjetnim sastavnicama.

U temi borbe protiv virusa u oba se korpusa pojavljuju idiomi vezani uz kontrolu i konceptualnu metaforu KONTROLA JE GORE, MENTALNA KONTROLA JE FIZIČKA KONTROLA. U hrvatskom se korpusu pandemija idiomima predstavlja kao bitka i dugotrajna utakmica, a u njemačkom kao putovanje i brzo kretanje.

U temi „reakcije na lockdown“ zajednički su idiomi kojima se izražavaju emocije, izvor informacija i suočavanje s problemom. Konceptualne metafore su KONTROLA JE GORE i GUBITAK KONTROLE JE NEPROTOTIPIČNO PONAŠANJE. Idiomi ukazuju i na vrućinu kao opasnost sadržanu u slikama idioma *vrući krumpir* i *Fels in der Brandung*.

Tema „ekonomija nakon lockdowna“ ima zajedničko značenje opreza koji se pokazuje u oba korpusa. Zajedničke su konceptualne metafore GLAVA JE SPREMNIK EMOCIJA i DJELOVANJE JE KRETANJE.

U posljednjoj temi „kako se EU i svijet nose s krizom“ pokazuje se sličnost u konceptualnoj metafori KONTROLA JE GORE.

U oba se korpusa pokazuju sljedeći zaključci vezani uz pandemiju. Kako bi se obuzdao koronavirus, potrebno ga je zgrabiti i držati u rukama kako bi ga se kontroliralo. Virus je izazvao lockdown i postao je velika prepreka kretanju. Život u karanteni je ograničen na zatvoren prostor, u kojemu se radi, školuje, dobivaju informacije i proživljavaju sve emocije.

LITERATURA

Harald BURGER, 2015: *Phraseologie. Eine Einführung am Beispiel des Deutschen*. 5., neu bearbeitete Auflage. Berlin: Erich Schmidt Verlag.

Dmitrij DOBROVOL'SKIJ, Elisabeth PIIRAINEN, 2005: *Figurative Language: Cross-cultural and Cross-linguistic Perspective*. Current Research in the Semantics/Pragmatics Interface. Volume 13. Amsterdam et al: Elsevier.

—, 2018: Conventional Figurative Language Theory. *Yearbook of Phraseology* 9/1, 5–30.

Hanna KACZMAREK, 2021: Coronavirus(-Pandemie) in Sprache und Denken. Ein Exkurs anhand der deutschen online-Nachrichtmeldungen. *Linguistische Treffen in Wrocław* 9/I, 107–118.

George LAKOFF, Jane ESPENSON, Alan SCHWARTS, 1991: *Master Metaphor List*. Cognitive Linguistics Group, University of California at Berkeley. Dostup 7. 9. 2022. na <http://araw.mede.uic.edu/~alansz/metaphor/METAPHORLIST.pdf>.

Marija OMAZIĆ, 2015: *Phraseology through the looking glass*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet.

Malte PASLER, 2020: Zur Kriegsmetapher in der Corona-Krise. *Kritik in der Krise. Perspektiven politischer Theorie auf die Corona-Pandemie*. Ur. Clara, Arnold, Oliver Flügel-Martinsen, Samia Mohammed, Andreas Vasilache. Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft. 49–60.

Anita PAVIĆ PINTARIĆ, 2015: *Deutsche und kroatische Idiome kontrastiv. Eine Analyse von Ausdruck und Funktion*. Frankfurt am Main, Berlin, Bern, Bruxelles, New York, Oxford, Wien: Peter Lang.

Kristina ŠTRKALJ DESPOT, Ana OSTROŠKI ANIĆ, 2021: A war on war metaphor: Metaphorical framings in Croatian discourse on Covid-19. *Rasprave* 47/1, 173–208.

Kristina ŠTRKALJ DESPOT, 2020: Kako koronavirus mijenja jezik kojim govorimo (i mislimo)? *Hrvatski jezik* 2, 1–7.

Natalija ULČNIK, 2020: Podoba epidemije v starejših poljudnostrokovnih in publicističnih besedilih. *Slavia Centralis* 13/2, 31–49.

IDIOMI V HRVAŠKIH IN NEMŠKIH ČASOPISNIH ČLANKIH O KORONAVIRUSU

Članek raziskuje idiome oz. metaforične izraze, uporabljene v časopisnih člankih o pandemiji koronavirusa. Za namen raziskave so bili zbrani članki od sredine marca 2020, ko so bili uvedeni karantenski ukrepi, do sredine junija 2020, ko se je ponovno pojavilo več okuženih. Izbrana so bila poročila, intervjuji in kolumne s spletnih portalov hrvaških in nemških časopisov (*Večernji list*, *Jutarnji list*, *24 sata*, *Glas Istre*; *Die Zeit*, *Der Spiegel*, *Frankfurter Allgemeine Zeitung*), v katerih so uporabljeni idiomi. V prvi fazi so bili idiomi identificirani, v naslednji fazi pa analizirani glede na teme, v katerih so bili uporabljeni. Uporabljena je bila kontrastivna metoda, idiomi pa so bili analizirani glede na komponente slike, izvirne in ciljne domene. Pomen besedne zveze je bil preverjen na hrvaškem jezikovnem portalu, v bazi hrvaških jezikovnih fraz, spletnem slovarju Duden in na portalu Redensarten-Index. Glavni seznam metafor je bil uporabljen za določitev ciljne domene te konceptualne metafore.

Ugotovljene so bile štiri glavne teme, v katerih se idiomi uporabljajo v obeh korpusih, in sicer: (1) boj proti virusom, (2) odzivi na zaprtje, (3) gospodarstvo po zaprtju in (4) način spopadanja s krizo v EU in svetu. V obeh korpusih so bili najdeni številni idiomi v okviru prvih dveh tem. Analiza je pokazala, da se v korpusu ne pojavljajo idiomi z enakimi sestavinami. Poleg tega je v hrvaškem korpusu pandemija predstavljena kot bitka (npr. *prva linija obrane*, *druga linija obrane*) in dolga tekma (npr. *utakmica na duge staze*), v nemškem pa kot potovanje in hitro gibanje (npr. *Fahrt aufnehmen*). Kljub temu pa so v obeh jezikih prisotne podobne konceptualne metafore. Najmanj podobnosti imajo pojmi na temo boja proti virusu, najbolj podobni pojmi pa so zastopani pri temi odzivov na pandemijo. Običajne konceptualne metafore so: NADZOR JE GOR, DUŠEVNI NADZOR JE FIZIČNI NADZOR, IZGUBA NADZORA JE NEPROTOTIPSKO VEDENJE, GLAVA JE SREDSTVO ČUSTEV in DEJANJE JE GIBANJE.
